

Magdalena Stawicka

BEZPOŚREDNIE INWESTYCJE ZAGRANICZNE I ICH WPŁYW NA WZROST GOSPODARCZY KRAJÓW OECD

1. Wstęp

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ) są jednym z głównych czynników sprzyjających globalizacji życia gospodarczego; są też najbardziej widocznym efektem postępującej globalizacji światowej. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych jest postrzegany zawsze jako olbrzymia korzyść dla kraju (regionu, miasta) przyjmującego kapitał zagraniczny, ponieważ świadczy to o posiadanej zdolności do przyciągania inwestorów zagranicznych, a często także o zdolnościach konkurencyjnych gospodarki. Konkurencja o inwestycje zagraniczne na świecie jest duża, ponieważ ich oddziaływanie na gospodarki regionalne i narodowe jest znaczne, zwłaszcza wśród krajów, w których zaobserwować można opóźnienia w rozwoju gospodarczym. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne powodują przede wszystkim wzrost inwestycji, wzrost zatrudnienia, podnoszenie kwalifikacji pracowników, wzrost wydajności czynników produkcji poprzez dostęp do nowych technologii, nowoczesnych technik oraz wiedzy *know-how*, a także w następstwie wymienionych efektów powiększają rozmiary globalnego popytu oraz dochodu narodowego. Dzięki BIZ poprawia się jakość produkowanych towarów i świadczonych usług, co powoduje, że kraj staje się jeszcze bardziej konkurencyjny na rynkach międzynarodowych. Głównymi zaletami bezpośrednich inwestycji zagranicznych są również: wpływanie na poprawę lokalnego środowiska biznesu, zatrzymanie procesu upadłości firmy oraz uruchamianie nieczynnego majątku produkcyjnego. Dzięki BIZ przekształcenia własnościowe odbywają się szybciej, co zwiększa konkurencyjność regionu lub kraju.

Pozytywnym efektem bezpośrednich inwestycji zagranicznych dla gospodarki jest także tzw. efekt naśladownictwa, który polega na zastosowaniu w firmach lokalnych rozwiązań istniejących w przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym.

Ponadto często firmy zagraniczne wymuszają na podmiotach krajowych ulepszenie metod produkcji i zarządzania oraz podnoszenie jakości świadczonych usług i produkowanych towarów, gdyż tylko w taki sposób przedsiębiorstwa lokalne mogą stać się kooperantami firm zagranicznych [Bezpośrednie... 1998; Dziemianowicz, Jałowiecki 2004]. Należy jednak pamiętać również o negatywnych skutkach napływu kapitału zagranicznego. Nie zawsze bezpośrednie inwestycje zagraniczne są transferem nowoczesnej techniki czy technologii. Zdarza się również, iż firmy zagraniczne wyzbywają się szkodliwych ekologicznie i przestarzałych technologii, których stosowanie w rodzimym kraju związane by było z wysokimi kosztami utrzymania lub przepisy związane z ochroną środowiska na to nie pozwalają. Ponadto bezpośrednie inwestycje zagraniczne mogą pogarszać sytuację w bilansie płatniczym, ponieważ związane są często z tym, iż półprodukty, półfabrykaty lub surowce są sprowadzane przez przedsiębiorcę zagranicznego z innych krajów, co powoduje w państwie przyjmującym BIZ znaczny wzrost tzw. importu zaopatrzeniowego i doprowadza do braku równowagi w bilansie płatniczym. Dużym zagrożeniem dla kraju goszczącego inwestycje jest również to, iż inwestor zagraniczny może stosować nieuczciwą konkurencję wobec firm lokalnych, doprowadzając w długim okresie do zmonopolizowania rynku, pogarszając tym sytuację przedsiębiorstw krajowych.

Problemem, z którym borykają się często kraje starające się o pozyskanie bezpośrednich inwestycji zagranicznych, jest transfer zysków. Inwestorzy zagraniczni osiągają w kraju inwestycji dodatnie przychody z tytułu działalności, a następnie wydają je na terenie swojego kraju rodzimego, stąd też wszelkie nakłady finansowe, które mogłyby być reinwestowane w kraju inwestycji, są konsumowane w kraju macierzystym inwestora, przyczyniając się do wzrostu dochodu narodowego tamtejszej gospodarki. Efektem negatywnym, obserwowanym również w przypadku napływu kapitału zagranicznego, stać się może transfer technologii. Powszechnie obowiązuje przekonanie, iż dzięki BIZ, które powodują przepływ nowej technologii, techniki czy wiedzy *know-how*, wzrasta konkurencyjność międzynarodowa gospodarki. Nie dotyczy to jednak wszystkich krajów, ponieważ wśród państw słabiej rozwiniętych można zaobserwować pewne zjawisko, które można nazwać paradoksem technologicznym. Polega on na tym, iż transfer technologii może doprowadzić do zaniku konkurencji na rynku kraju słabo rozwiniętego. Nie oznacza to, że firmy lokalne przestają istnieć, ale stają się jedynie dostawcami siły roboczej oraz surowców, a nie konkurentem rynkowym w walce o klientów. Taka sytuacja doprowadza w długim okresie do znacznego spadku konkurencyjności regionu, w którym przedsiębiorstwa oferują jedynie zaplecze surowcowe oraz są stają źródłem taniej siły roboczej, co dla regionu jest bardzo niekorzystne.

Ważną rolę w każdej gospodarce, która zainteresowana jest napływem kapitału zagranicznego, odgrywa polityka państwa, która winna być ukierunkowana na tzw. przyciąganie inwestycji zagranicznych. Oznacza to, że władze krajów powinny

stosować taką politykę, która spowoduje stworzenie dogodnych warunków do inwestowania dla przedsiębiorców zagranicznych, jednakże nie będzie negatywnie oddziaływać na funkcjonowanie lokalnych (krajowych) firm. Powinna być ona zgodna z powszechnie przyjętymi modelami rozwoju poszczególnych regionów, które opierają się przede wszystkim na tworzeniu terytorialnych systemów produkcyjnych, kreowaniu innowacyjności oraz mobilizowaniu potencjału wewnętrznego kraju [Bojar 2001].

Celem artykułu jest przeanalizowanie miejsca oraz znaczenia bezpośrednich inwestycji zagranicznych w krajach OECD oraz ich wpływ na podstawowy miernik makroekonomiczny krajów należących do tej organizacji, jakim jest stopa wzrostu gospodarczego.

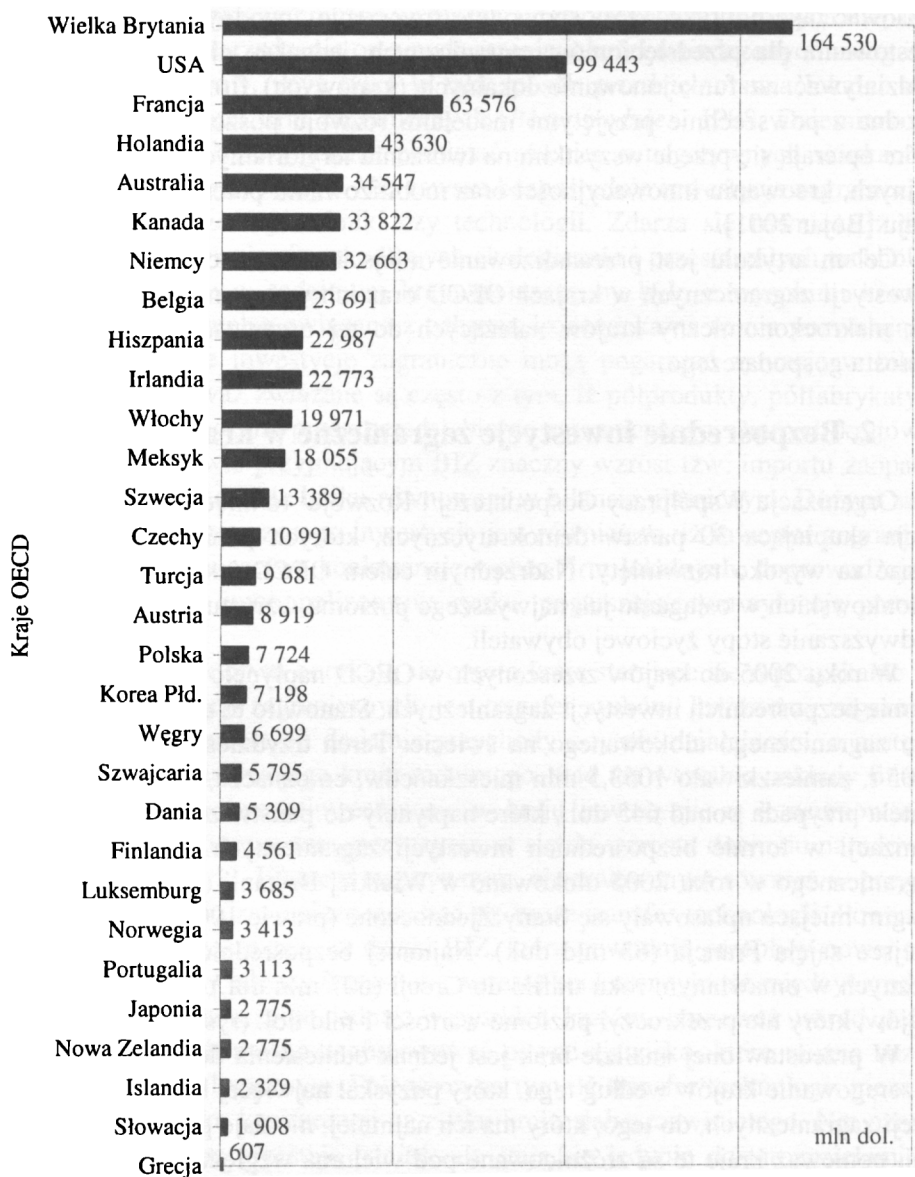
2. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w krajach OECD

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju¹ to międzynarodowa organizacja skupiająca 30 państw demokratycznych, których poziom rozwoju można uznać za wysoko rozwinięty. Nadrzędnym celem OECD jest wspieranie państw członkowskich w osiąganiu jak najwyższego poziomu wzrostu gospodarczego oraz podwyższanie stopy życiowej obywateli.

W roku 2005 do krajów zrzeszonych w OECD napłynęło 680 559 mln dol. w formie bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Stanowiło to aż 74,2% ogółu kapitału zagranicznego ulokowanego na świecie. Teren trzydziestu krajów OECD w 2005 r. zamieszkiwało 1053,5 mln mieszkańców, co oznacza, że na każdego obywatela przypada ponad 645 dol., które napłynęły do państw zrzeszonych w tej organizacji w formie bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Najwięcej kapitału zagranicznego w roku 2005 ulokowano w Wielkiej Brytanii (164,5 mld dol.). Na drugim miejscu uplasowały się Stany Zjednoczone (prawie 100 mld dol.), a trzecie miejsce zajęła Francja (63 mld dol.). Najmniej bezpośrednich inwestycji zagranicznych w omawianym roku trafiło do Grecji (607 mln dol.) i był to jedyny z 30 krajów, który nie przekroczył poziomu wartości 1 mld dol. (rys. 1).

W przedstawionej analizie brak jest jednak odniesienia do wartości realnych. Uszeregowanie krajów według tego, który pozyskał najwięcej bezpośrednich inwestycji zagranicznych, do tego, który ma ich najmniej, nie daje pełnego obrazu sytuacji, ponieważ kraje te są zróżnicowane pod wieloma względami, np. pod względem liczby mieszkańców czy też obszaru zajmowanego przez państwo.

¹ OECD – *Organisation for Economic Co-operation and Development* – organizacja powstała 30 września 1961 r. z przekształcenia Organizacji Europejskiej Współpracy Gospodarczej (OEEC). Członkami OECD są aktualnie: Australia, Austria, Belgia, Czechy, Dania, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Islandia, Japonia, Kanada, Korea Południowa, Luksemburg, Meksyk, Niemcy, Norwegia, Nowa Zelandia, Polska, Portugalia, Słowacja, Stany Zjednoczone, Szwajcaria, Szwecja, Turcja, Węgry, Włochy, Wielka Brytania.

Rys. 1. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do krajów OECD w 2005 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [World... 2006, s. 299-302] oraz danych statystycznych dotyczących populacji krajów OECD [http://stats... 2007].

Tabela 1. Wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych, liczba mieszkańców oraz wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych przypadająca na jednego mieszkańca krajów OECD w 2005 r.

Kraj	Wartość BIZ w 2005 r. w mln dol.	Liczba mieszkańców w mln w 2005 r.	Wartość BIZ przypadająca na 1 mieszkańca w 2005 r. w mln dol.
Australia	34 547	20,33	1 699
Austria	8 919	8,23	1 083
Belgia	23 691	10,44	2 270
Czechy	10 991	10,22	1 075
Dania	5 309	5,42	980
Finlandia	4 561	5,25	869
Francja	63 576	60,87	1 044
Grecja	607	11,10	55
Hiszpania	22 987	43,40	530
Holandia	43 630	16,32	2 673
Irlandia	22 773	4,13	5 514
Islandia	2 329	0,30	7 895
Japonia	2 775	12,77	217
Kanada	33 822	32,27	1 048
Korea Płd.	7 198	48,29	149
Luksemburg	3 685	0,46	8 099
Meksyk	18 055	105,30	171
Niemcy	32 663	82,47	396
Norwegia	3 413	4,62	738
Nowa Zelandia	2 775	4,10	677
Polska	7 724	38,16	202
Portugalia	3 113	10,56	295
Słowacja	1 908	5,39	354
Szwajcaria	5 795	7,44	779
Szwecja	13 389	9,03	1 483
Turcja	9 681	72,06	134
USA	99 443	59,99	1 658
Węgry	6 699	10,09	664
Wielka Brytania	164 530	296,41	555
Włochy	19 971	58,13	344
Średnia	22 685	35	1 455

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [World... 2006, s. 299-302] oraz danych statystycznych dotyczących populacji krajów OECD: [http://stats... 2007].

Z punktu widzenia pierwszego kryterium, czyli liczby mieszkańców (zob. tab. 1), największe skupisko obywateli występuje na terenie Wielkiej Brytanii (prawie 300 mln osób), w Meksyku (ponad 100 mln mieszkańców) oraz w Niemczech (ponad 82 mln). Najmniejszym pod względem liczby obywateli państwem jest Islandia, którą zamieszkuje zaledwie 300 tys. mieszkańców, oraz Luksemburg

– 455 tys. osób. Polska gospodarka wśród krajów OECD zajmuje 10 miejsce. Biorąc pod uwagę wielkości realne, czyli wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych przypadającą na jednego mieszkańca kraju, liderem jest Luksemburg, w którym na każdego mieszkańca w roku 2005 przypadło aż 8000 dol. z ogólnej wartości kapitału zagranicznego zainwestowanego w tym kraju (liczba ogólna dla wszystkich krajów OECD wynosi 645 dol.). Na drugim miejscu plasuje się Islandia – również prawie 8000 dol. na osobę. Są to dwa kraje, których liczba mieszkańców jest najmniejsza ze wszystkich trzydziestu krajów OECD. Na trzeciej pozycji w roku 2005 była Irlandia z ponad 5550 dol. na jednego mieszkańca. Najmniej bezpośrednich inwestycji zagranicznych przypada na mieszkańców Grecji (zaledwie 55 dol.) oraz Turcji, Korei Południowej i Meksyku (100-200 dol.). Gospodarka Polska zajmuje w tym rankingu bardzo słabą, bo zaledwie 26 pozycję na trzydziści badanych krajów.

Z punktu widzenia drugiego kryterium, jakim jest powierzchnia zajmowana przez państwo OECD, krajami największymi są w kolejności Kanada, Stany Zjednoczone oraz Australia. Do najmniejszych państw należą natomiast Szwajcaria, Belgia oraz Luksemburg. Ostatni kraj zajmuje powierzchnię zaledwie 2584 km², a lider klasyfikacji – Kanada – aż 9 976 140 km². W związku z tym ponownie konieczne jest porównanie wielkości realnych, podobnie jak w przypadku wielkości mieszkańców. Miernikiem pozwalającym na uszeregowanie krajów OECD jest wielkość bezpośrednich inwestycji zagranicznych przypadających na 1 km². Pomimo iż Luksemburg, jak już wspomniano, jest państwem najmniejszym (aż o 3860 razy od lidera – Kanady), w klasyfikacji zajmuje miejsce pierwsze, ponieważ na 1 km² tego kraju przypadło w 2005 r. prawie 1,5 mln dol. w formie bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Na drugim miejscu uplasowała się Holandia – ponad 1 mln na 1 km², a na trzecim miejscu – Belgia – 728 tys. dol. Na ostatnich pozycjach znajdują się: Kanada (która w rankingu powierzchni kraju jest liderem – 3390 dol.), Australia – 4497 dol. (w rankingu powierzchni kraju była na miejscu trzecim) oraz Grecja – 4601 dol. (w rankingu powierzchni kraju zajęła miejsce 17). Polska pod względem powierzchni zajmuje trzynaste miejsce, a pod względem omawianego kryterium – dopiero miejsce dziewiętnaste (tab. 2).

Dane przedstawione w tab. 2 dotyczyły jedynie roku 2005, więc nie dają pełnego obrazu napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do krajów OECD, stąd też warto się skupić na skumulowanych danych dotyczących BIZ dla tego obszaru. Do końca 2005 r. kraje OECD pozyskały 7 401 183 mln dol. w formie kapitału zagranicznego, co stanowi 73% ogółu BIZ na świecie. Liderem w odbiorze kapitału zagranicznego są Stany Zjednoczone, które dotychczas pozyskały inwestycje zagraniczne o wartości 1,6 bln dol. (tab. 3). Na drugim miejscu znalazła się Wielka Brytania (816 mld dol.), a na trzecim – Francja (600 mld dol.). Ostatnie miejsca zajmują: Turcja (42 mld dol.), Grecja (29 mld dol.) oraz Słowacja (15 mld dol.). Kwota 93 mld dol. dała Polsce siedemnastą lokatę wśród trzydziestu omawianych krajów.

Tabela 2. Wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych, powierzchnia krajów OECD w km² oraz wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych przypadająca na 1 km² w 2005 r.

Kraj	Wartość BIZ w 2005 r. w mln dol.	Powierzchnia kraju	Wartość BIZ przypadająca na 1 km ² w 2005 r.
Australia	34 547	7 682 300	4 497
Austria	8 919	83 858	106 358
Belgia	23 691	32 545	727 946
Czechy	10 991	78 866	139 363
Dania	5 309	43 094	123 196
Finlandia	4 561	338 145	13 488
Francja	63 576	675 418	94 128
Grecja	607	131 940	4 601
Hiszpania	22 987	504 782	45 538
Holandia	43 630	41 526	1 050 667
Irlandia	22 773	70 280	324 032
Islandia	2 329	103 000	22 612
Japonia	2 775	377 873	7 344
Kanada	33 822	9 976 140	3 390
Korea Płd.	7 198	98 480	73 091
Luksemburg	3 685	2 586	1 424 981
Meksyk	18 055	1 972 550	9 153
Niemcy	32 663	357 050	91 480
Norwegia	3 413	324 220	10 527
Nowa Zelandia	2 775	268 680	10 328
Polska	7 724	312 685	24 702
Portugalia	3 113	92 391	33 694
Słowacja	1 908	48 845	39 062
Szwajcaria	5 795	41 290	140 349
Szwecja	13 389	449 964	29 756
Turcja	9 681	780 580	12 402
USA	99 443	9 631 418	10 325
Węgry	6 699	93 030	72 009
Wielka Brytania	164 530	244 820	672 045
Włochy	19 971	301 230	66 298
Średnia	22 685	1 171 986	179 579

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [World... 2006, s. 299-302] oraz danych statystycznych dotyczących powierzchni krajów OECD: [http://stats... 2007].

Biorąc pod uwagę pierwsze omawiane kryterium (liczbę mieszkańców), po uwzględnieniu skumulowanej wartości bezpośrednich inwestycji zagranicznych, okazuje się, że liderem jest Islandia, natomiast na ostatnim miejscu plasuje się Turcja. Przy kryterium drugim (powierzchnia) pierwsze miejsce zajmuje Luksemburg, a trzydzieste Australia. Tabela 4 pokazuje miejsca uzyskane przez kraje OECD pod względem omawianych kryteriów. Aż trzykrotnie liderem w rankingach został

Tabela 3. Wartość skumulowanych bezpośrednich inwestycji zagranicznych krajów OECD

Kraj	Skumulowana wartość BIZ w mln dol.	Wartość BIZ przypadająca na 1 mieszkańca	Wartość BIZ przypadająca na 1 km ²
Australia	210 890	10 374	27 451
Austria	61 344	7 451	731 522
Belgia	492 330	47 167	15 127 669
Czechy	59 459	5 818	753 924
Dania	101 568	18 757	2 356 894
Finlandia	52 821	10 069	156 208
Francja	600 821	9 870	889 554
Grecja	29 312	2 641	222 162
Hiszpania	367 656	8 472	728 346
Holandia	463 416	28 396	11 159 659
Irlandia	211 190	51 136	3 004 980
Islandia	54 853	185 942	532 553
Japonia	100 899	7 901	267 018
Kanada	356 858	11 058	35 771
Korea Płd.	63 199	1 309	641 745
Luksemburg	69 383	152 490	26 830 240
Meksyk	209 564	1 990	106 240
Niemcy	502 790	6 097	1 408 178
Norwegia	54 853	11 865	169 185
Nowa Zelandia	55 077	13 437	204 991
Polska	93 329	2 446	298 476
Portugalia	64 517	6 108	698 304
Słowacja	15 324	2 845	313 727
Szwajcaria	172 489	23 190	4 177 501
Szwecja	171 517	18 994	381 179
Turcja	42 170	585	54 024
USA	1 625 749	27 101	168 796
Węgry	61 221	6 069	658 078
Wielka Brytania	816 716	2 755	3 335 986
Włochy	219 868	3 782	729 901
Średnia	246 706	22 870	2 539 009

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [World... 2006, s. 303-306] oraz danych statystycznych dotyczących populacji i powierzchni krajów OECD: [http://stats... 2007].

Luksemburg, natomiast najslabiej wypadła Grecja, dwukrotnie zajmując ostatnie miejsce. Polska nigdy nie znalazła się w pierwszej dziesiątce i plasowała się zazwyczaj pod koniec pierwszej dwudziestki (4-krotnie) oraz dwa razy pod koniec tabeli, zajmując miejsce 26 lub 27.

Tabela 4. Miejsca krajów OECD pod względem różnych kryteriów w 2005 r. oraz ogółem

Wyszczególnienie	2005 r.			Skumulowane wartości		
	BIZ	BIZ na 1 mieszkańca	BIZ na 1 km ²	BIZ	BIZ na 1 mieszkańca	BIZ na 1 km ²
Australia	5	6	29	11	13	30
Austria	16	9	9	21	18	11
Belgia	8	5	3	5	4	2
Czechy	14	10	7	23	22	10
Dania	21	13	8	15	9	7
Finlandia	22	14	21	27	14	26
Francja	3	12	10	3	15	9
Grecja	30	30	28	29	26	22
Hiszpania	9	20	15	7	16	13
Holandia	4	4	2	6	5	3
Irlandia	10	3	5	10	3	6
Islandia	28	2	20	25	1	17
Japonia	26	25	28	16	17	21
Kanada	6	11	30	8	12	29
Korea Płd.	18	28	12	20	29	16
Luksemburg	23	1	1	18	2	1
Meksyk	12	27	26	12	28	27
Niemcy	7	21	11	4	20	8
Norwegia	24	16	23	26	11	23
Nowa Zelandia	27	17	24	24	10	24
Polska	17	26	19	17	27	20
Portugalia	25	24	17	19	19	14
Słowacja	29	22	16	30	24	19
Szwajcaria	20	15	6	13	7	4
Szwecja	13	8	18	14	8	18
Turcja	15	29	22	28	30	28
USA	2	7	25	1	6	25
Węgry	19	18	13	22	21	15
Wielka Brytania	1	19	4	2	25	5
Włochy	11	23	14	9	23	12

Źródło: opracowanie własne.

3. Wzrost gospodarczy a bezpośrednie inwestycje zagraniczne krajów OECD

Produkt krajowy brutto jest sumą wartości wszystkich dóbr i usług finalnych wytworzonych w danym kraju w ciągu jednego roku. Jego składowymi są: popyt konsumpcyjny, popyt inwestycyjny, popyt rządowy oraz eksport netto². Dzięki

² Eksport netto to różnica pomiędzy wartością eksportowanych towarów i usług z danego kraju a wartością dóbr i usług importowanych przez dane państwo. Może wykazywać saldo dodatnie (dodatni

temu, że corocznie prowadzona jest statystyka dotycząca PKB każdego kraju można stwierdzić, czy w kraju tym wystąpił wzrost gospodarczy, stagnacja³ lub recesja⁴. Wzrost gospodarczy jest zjawiskiem pożądanym przez wszystkie gospodarki świata, ponieważ polega na powiększaniu się zdolności danego kraju do wytwarzania oraz ciągłego ulepszania dóbr i usług służących do zaspokojenia określonych potrzeb ludzkich i ma swoje odzwierciedlenie we wzroście PKB⁵.

Miarą wzrostu gospodarczego jest tzw. stopa wzrostu gospodarczego – wskaźnik dynamiki wzrostu gospodarczego mierzony następującym wzorem:

$$r = \frac{\Delta \text{PKB realnego w okresie } t_1}{\text{PKB realny w roku } t_0}.$$

Gdy znane są składowe produktu krajowego brutto oraz gdy wiadomo, że jest on podstawą do określenia, czy wzrost gospodarczy w danym kraju wystąpił, czy też nie, można stwierdzić, iż inwestycje (popyt inwestycyjny) mają istotny wpływ na wielkość wskaźnika dynamiki tempa wzrostu gospodarczego.

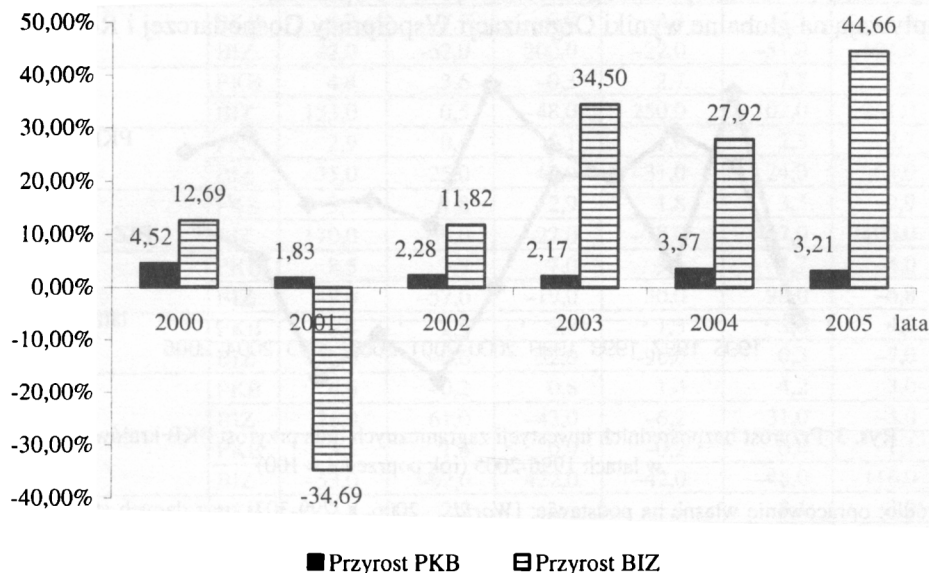
We współczesnych teoriach wzrostu gospodarczego za najważniejsze determinanty wzrostu gospodarczego uznaje się kapitał ludzki oraz wiedzę *know-how*. Instrumenty polityki gospodarczej mają możliwość pozytywnego oddziaływania na wzrost inwestycji, a przez to na tempo wzrostu gospodarczego w długim okresie. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne są najczęściej postrzegane jako źródło transferu technologii, nowoczesnej techniki oraz najaktualniejszej wiedzy, zatem wpływają na wzrost gospodarczy poprzez inwestycje w badania i rozwój, szkolenia, inwestycje w kapitał ludzki, infrastrukturę oraz nowe technologie. Takie inwestycje są konieczne dla gospodarek świata, ponieważ dają mocne efekty zewnętrzne, które przyczyniają się do utrzymywania długookresowego wzrostu gospodarczego. Warunkiem koniecznym wystąpienia tych efektów jest posiadanie odpowiedniego poziomu kapitału ludzkiego oraz potencjału absorpcji tych inwestycji przez firmy krajowe [*Polityka gospodarcza...* 2002, s. 248-255]. Pamiętać należy i bezpośrednio inwestycje wpływają nie tylko na poziom i jakość produkcji pojedynczego podmiotu gospodarczego, ale również w sposób pośredni na inne przedsiębiorstwa. Dzieje się tak wówczas, gdy zainwestowany kapitał zagraniczny doprowadza w przedsiębiorstwie do zwiększenia zasobów wiedzy i kwalifikacji, czego efektem jest wzrost produkcji, a następnie powoduje to stopniowe rozprzestrzenianie się wiedzy i kwalifikacji na zewnątrz firmy, poprzez licencje, aliance strategiczne, *joint venture* oraz migrację kapitału ludzkiego.

bilans handlowy), gdy eksport jest większy od importu, lub saldo ujemne (ujemny bilans handlowy), gdy import przewyższa eksport.

³ Stagnacja jest to zjawisko, w którym realny PKB w kolejnych okresach kształtuje się na tym samym poziomie.

⁴ Recesja występuje wówczas, gdy realne rozmiary PKB w kolejnych latach maleją.

⁵ Przy porównywaniu PKB z poszczególnych lat należy brać pod uwagę tylko i wyłącznie wartości realne, które zostały skorygowane o inflację.

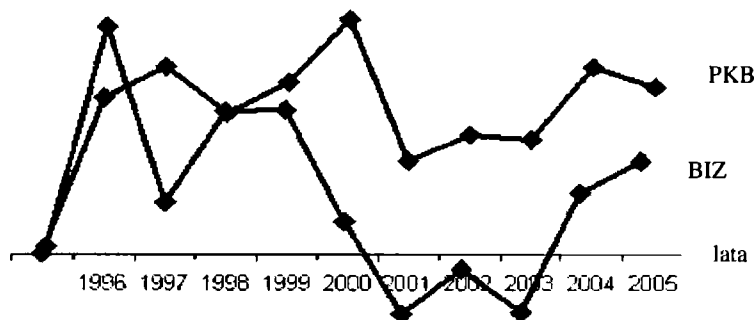
Rys. 2. Przyrost bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz przyrost PKB krajów OECD w latach 2000-2005 (rok poprzedni = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [World... 2006, s. 299-302] oraz danych statystycznych dotyczących przyrostu PKB w krajach OECD: [http://www... 2007].

Z wykresu na rys. 2 wynika, iż występuje komplementarność między bezpośrednimi inwestycjami zagranicznymi a wskaźnikami wzrostu gospodarczego. Zwiększanie napływu kapitału zagranicznego w sposób istotny przyczynia się do wzrostu gospodarczego, stymulując go dodatkowo, natomiast spadek BIZ powoduje zahamowanie wzrostu gospodarczego, co wykazuje rok 2001, w którym wartość BIZ w stosunku do roku poprzedniego zmniejszyła się o prawie 35%, co spowodowało spadek poziomu tempa wzrostu gospodarczego z 4,52 do zaledwie 1,83%. Dokładniejszy obraz tej zależności daje przeanalizowanie zachowania się linii łamanej obrazującej przyrost bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz przyrost PKB krajów OECD w okresie dziesięcioletnim.

Na wykresie na rys. 3 przedstawiona została dynamika napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz dynamika zmian PKB. Widoczna jest zatem zależność obrazująca komplementarność tych dwóch mierników, jednakże nie w każdym roku. W niektórych latach, np. w 1997 i 2000, tendencja jest zupełnie odwrotna i pokazuje nam sytuację, w której nastąpił znaczny spadek bezpośrednich inwestycji zagranicznych, a jednak nastąpił wzrost gospodarczy. Taka sytuacja może zaistnieć, ponieważ należy pamiętać, iż przeprowadzona analiza dotyczy trzydziestu krajów OECD, a brana jest pod uwagę ogólna wartość PKB i BIZ dla całej

organizacji, a nie dla poszczególnych krajów. To sprawia, iż również inne czynniki wpływają na globalne wyniki Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju.

Rys. 3. Przyrost bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz przyrost PKB krajów OECD w latach 1996-2005 (rok poprzedni = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [World... 2006, s. 299-302] oraz danych statystycznych dotyczących przyrostu PKB w krajach OECD: [http://www.oecd... 2007].

Tabela 5. Przyrost bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz przyrost PKB krajów OECD w latach 2000-2005 (rok poprzedni = 100) wszystkich krajów zrzeszonych w OECD (w %)

Wyszczególnienie		2000	2001	2002	2003	2004	2005
1		2	3	4	5	6	7
Australia	PKB	3,4	2,4	3,9	3,3	3,3	2,9
	BIZ	347,0	-69,0	290,0	-38,0	336,0	-18,5
Austria	PKB	2,8	0,6	0,5	0,8	2,3	2,6
	BIZ	197,0	-33,0	-94,0	1906,0	-48,0	142,0
Belgia	PKB	3,9	0,7	1,4	1,0	2,7	1,5
	BIZ	-25,0	-0,6	36,0	113,0	25,0	-43,0
Czechy	PKB	3,7	2,5	1,9	3,6	4,2	6,1
	BIZ	-21,0	13,0	50,0	-75,0	136,0	120,0
Dania	PKB	3,5	0,7	0,5	0,7	1,9	3,0
	BIZ	102,0	-65,0	-42,0	-60,0	313,0	-50,0
Finlandia	PKB	5,3	2,5	1,6	1,9	3,3	3,0
	BIZ	74,0	-53,0	112,0	-58,0	6,0	29,0
Francja	PKB	4,0	1,8	1,1	1,1	2,0	1,2
	BIZ	-7,0	16,0	-3,0	-13,0	-26,0	102,0
Grecja	PKB	4,5	5,1	3,8	4,8	4,7	3,7
	BIZ	90,0	43,0	-96,0	2450,0	65,0	-71,0
Hiszpania	PKB	5,0	3,6	2,7	3,0	3,2	3,5
	BIZ	138,0	55,0	-25,0	-40,0	-4,5	-7,0
Holandia	PKB	3,5	1,4	0,1	0,3	2,0	1,5
	BIZ	55,0	-19,0	-52,0	-13,0	-98,0	9771,0

1		2	3	4	5	6	7
Irlandia	PKB	9,2	5,9	6,0	4,3	4,3	5,5
	BIZ	42,0	-62,0	200,0	-22,0	-51,0	104,0
Islandia	PKB	4,4	3,6	-0,3	2,7	7,7	7,5
	BIZ	153,0	0,5	-48,0	250,0	102,0	261,0
Japonia	PKB	2,9	0,4	0,1	1,8	2,3	2,7
	BIZ	-35,0	-25,0	48,0	-31,0	24,0	-64,0
Kanada	PKB	5,2	1,8	2,9	1,8	3,3	2,9
	BIZ	170,0	-59,0	-22,0	-78,0	-67,0	2106,0
Korea Płd.	PKB	8,5	3,8	7,0	3,1	4,7	4,0
	BIZ	-9,0	-57,0	-19,0	30,0	98,0	-6,8
Luksemburg	PKB	8,4	2,5	3,8	1,3	3,6	4,0
	BIZ	-26,0	-0,6	52,0	-96,0	0,3	-7,0
Meksyk	PKB	6,6	-0,2	0,8	1,4	4,2	3,0
	BIZ	26,0	61,0	-43,0	-6,2	31,0	-3,0
Niemcy	PKB	3,5	1,4	0,0	-0,2	0,8	1,1
	BIZ	-53,0	-62,0	422,0	-42,0	-48,0	116,0
Norwegia	PKB	2,8	2,7	1,1	1,1	3,1	3,2
	BIZ	-27,0	-65,0	-67,0	414,0	-29,0	38,0
Nowa Zelandia	PKB	3,8	2,5	4,7	3,7	4,2	2,1
	BIZ	137,0	-43,0	-61,0	400,0	-30,0	7,0
Polska	PKB	4,2	1,1	1,4	3,8	5,3	3,5
	BIZ	29,0	-38,0	-27,0	11,0	180,0	-40,0
Portugalia	PKB	3,9	2,0	0,8	-1,1	1,2	0,4
	BIZ	450,0	-13,0	-70,0	386,0	-72,0	31,0
Słowacja	PKB	0,7	3,2	4,1	4,2	5,4	6,0
	BIZ	350,0	-17,0	158,0	-81,0	66,0	51,0
Szwajcaria	PKB	3,6	1,0	0,3	-0,2	2,3	1,9
	BIZ	64,0	-54,0	-29,0	162,0	-95,0	672,0
Szwecja	PKB	4,4	1,2	2,0	1,8	3,3	2,7
	BIZ	-62,0	-48,0	-1,0	-57,0	152,0	6,0
Turcja	PKB	7,4	-7,5	7,9	5,8	8,9	7,4
	BIZ	25,0	232,0	-67,0	65,0	62,0	241,0
USA	PKB	3,7	0,8	1,6	2,5	3,9	3,2
	BIZ	10,0	-50,0	-55,0	-25,0	130,0	-18,0
Węgry	PKB	5,2	4,1	4,3	4,1	4,9	4,2
	BIZ	-17,0	42,0	-23,0	-28,0	117,0	44,0
Wielka Brytania	PKB	3,8	2,4	2,1	2,7	3,3	1,9
	BIZ	35,0	-55,0	-55,0	-30,0	235,0	192,0
Włochy	PKB	3,8	1,7	0,3	0,1	0,9	0,1
	BIZ	93,0	11,0	-2,0	12,0	2,0	18,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [World... 2006, s. 299-302] oraz danych statystycznych dotyczących przyrostu PKB w krajach OECD: [http://www.oecd... 2007].

Analizując przyrosty bezpośrednich inwestycji zagranicznych i przyrosty PKB (tab. 5) w poszczególnych krajach w ciągu ostatnich pięciu lat, można zauważyć, iż stwierdzenie dotyczące korelacji pomiędzy tymi dwoma składowymi ma również potwierdzenie wśród samych członków OECD podczas analizy każdego państwa z osobna. W większości przypadków wzrost napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych powodował wystąpienie znacznego wzrostu gospodarczego w danym kraju w danym roku, ale również odwrotnie, w krajach, w których odnotowywano wzrost gospodarczy w kolejnych latach, obserwowalne jest także zwiększenie zainteresowania inwestorów zagranicznych lokowaniem swojego kapitału w tym państwie.

4. Podsumowanie

Celem artykułu było przeanalizowanie wpływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych na podstawowy miernik makroekonomiczny, jakim jest wskaźnik dynamiki wzrostu gospodarczego. Wykazano, iż z pewnością występuje komplementarność pomiędzy BIZ a wzrostem produktu krajowego brutto. Oznacza to, że zwiększanie napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych przyczynia się do wzrostu gospodarczego, natomiast ich brak – do jego spowolnienia lub nawet do wystąpienia zjawiska regresu. Wyniki analizy pokazują zatem, że bezpośrednie inwestycje zagraniczne w korzystny sposób wpływają na wielkość PKB i odwrotnie. Z tym miernikiem związany jest również kolejny bardzo ważny wskaźnik, który w długim okresie pozwala nam stwierdzić, czy w danym kraju występuje już nie tylko wzrost gospodarczy, ale i jego rozwój⁶. Tym miernikiem jest PKB *per capita*⁷, który informuje o przeciętnej stopie życiowej mieszkańca danego kraju. Z badań wynika, że w krajach rozwijających się, o przeciętnym poziomie zasobów kapitału ludzkiego, wzrost napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych o 1%, powoduje wzrost PKB *per capita* o ok. 0,4-0,7% w długim okresie [Ericsson, Irandoust 2000]. Warto zatem tak ukierunkować politykę inwestycyjną kraju, aby przyciągać dużą ilość kapitału zagranicznego, ponieważ mimo wad, które są związane z jego napływem, powoduje on bardzo korzystne zmiany w każdej gospodarce. Polska gospodarka powinna z tego korzystać, ponieważ 73 miejsce pod względem PKB *per capita* na 233 gospodarki świata nie jest z pewnością w pełni satysfakcjonujące.

⁶ Rozwój gospodarczy to ilościowe i jakościowe zmiany w gospodarce, w wyniku których następuje poprawa stopy życiowej społeczeństwa.

⁷ PKB *per capita*, czyli PKB na 1 mieszkańca, jest obliczany poprzez podzielenie wartości realnego produktu krajowego brutto w danym roku przez liczbę mieszkańców zamieszkujących dane państwo.

Literatura

- Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce*, red. Z. Olesiński, PWE, Warszawa 1998.
- Bojar E., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne czynnikiem rozwoju i konkurencyjności „ściany wschodniej*, [w:] *Gospodarka – przestrzeń – środowisko*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej, Białystok 2001.
- Dziemianowicz W., Jałowiecki B., *Polityka miejska a inwestycje zagraniczne w polskich metropoliach*, Wydawnictwo Naukowe „Scholar”, Warszawa 2004.
- Ericsson J., Irandoust M., *On the Causality between Foreign Direct Investment and Output: A Comparative Study*, „International Trade Journal” 2000.
- <http://stats.oecd.org>, 2007.
- <http://www.oecd.org>, 2007.
- Polityka gospodarcza*, red. B. Winiarski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.
- World Investment Report 2006. FDI from Developing and Transition Economies: Implications for Development*, New York, Geneva 2006.

FOREIGN DIRECT INVESTMENT AND THE INFLUENCE ON REAL GROSS DOMESTIC PRODUCT IN OECD COUNTRIES

Summary

The main aim of this article is to show the position and the meaning of foreign direct investment in the OECD countries and their influence on the basic macroeconomic index, which is real GDP in percentage. The article paid special attention to the fact that there is a strong relationship between inflow of foreign direct investment and real GDP in percentage appear to have.

Magdalena Stawicka – dr, adiunkt w Katedrze Makroekonomii Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu.